
PLEENUMIL VASTUVÕETUD DOKUMENDID

XIX ÜLELIIDULISELE PARTEIKONVERENTSILE

Meie, Eesti NSV loominguliste liitude juhatuste ühisest pleenumist osavõtjad, pöördume XIX üleliidulise parteikonverentsi poole, et väljendada oma suhtumist mitmesse meie ühiskonna aktuaalsesse probleemi, mille arutamist konverentsil peame eluliselt vajalikuks uutmise tähtsamate eesmärkide teostumiseks.

Nõukogude Eesti loomingulise intelligentsi ja kogu meie rahva sotsiaalse ja poliitilise aktiivsuse tõus kujutab endast teravat kontrasti selle poliitilise võõrandumise, künismi ja lootusetuse atmosfääriga, mis tundus ületamatuna veel kolm aastat tagasi. See inimeste meeleolus ja käitumises toimunud nihe, mille on esile kutsunud NLKP Keskkomitee 1985. a. aprillipleenumil ja NLKP XXVII kongressil võetud suund, on uutmise esimene reaalne võit Eestis, vaatamata avalikustamise käigus silmanähtavaks muutunud paljudele lahendamata probleemidele.

Esmapilgul äratav nende hulgast kõige suuremat rahust rahvussuhete teravnemine vabariikides. Me peame oma kohuseks kutsuda NLKP Keskkomiteed ja parteikonverentsi üles sügavalt analüüsima nende negatiivsete tendentside taga peituvaid meie paljurahvuselise riigi arengu objektiveid majanduslikke ja poliitilisi vastuloolusid. Kõne all on Nõukogude Liiduks vabatahtlikult ühinenud vabariikide ja liiduliste organite vahelised suhted. Kõne all on vajadus taastada liiduvabariikide suvereniteedi ja võrdõiguslikkuse leninlikud põhimõtted.

Üks uutmise saatuse võtmeküsimusi on meie ühiskonna majandusliku ja poliitilise kriisi läveni viinud tardunud bürokraatiaaparaadi lammutamine. Rahvusvabariikides väljendub bürokraatia kõikvõimsus eelkõige üleliiduliste

ministeeriumide ja ametkondade seadustunud omavolis. Need asutused ignoreerivad kohalikke majanduslikke, ökoloogilisi ja sotsiaal-kultuurilisi vajadusi ning huve. Selle tagajärjel tekivad kahjumiga töötav majandus ja kontrollimatu migratsioon ning suureneb ökoloogiliste katastroofide võimalus ja elanikkonna sotsiaal-kultuuriliste vajaduste rahuldamatus. Paljurahvuselise riigi tingimustes peitub selles oht, et rahvussuhted teravnevad ja suureneb kohaliku elanikkonna rahulolematuse keskorganite tegevuse suhtes. Kohalik bürokraatia, kes on harjunud neid probleeme varjama ja maha vaikima, soovimata ise olukorda muuta, asendab selle näilise aktiivsusega kasvatustöös ja võitlusega nõndanimetatud nationalismi vastu. Uutmise praeguses situatsioonis püüab bürokraatia, spekuloides separatismiohuga, sellisest olukorrast endale koguni kasu lõigata. Desinformeerides üleliidulist avalikku arvamust ja soodustades oma sammudega rahulolematust keskvõimuga, loodab ta tulemusena pettumist uutmispoliitikas.

Eesti pole selles suhtes erand. Aastakümned ekstensivset majandusarengut, sealhulgas liidulise alluvusega tööstusettevõtete pidurdamatut laiendamist, on negatiivselt mõjutanud demograafilist, ökoloogilist ja viimasel ajal ka majanduslikku situatsiooni meie vabariigis. Põhi-rahvuse osakaal Eesti NSV-s on võrreldes 1945. aastaga vähenenud 1/3 võrra ja langemas praegu alla 60%, mis on tekitanud rahvas sotsiaalse depressiooni. Juba praegu võime rääkida meie territooriumil toimuva põlevkivi kaevandamise puhul tulevikus üha väärtuslikumaks muutuva keemiatoorme mõttetust raiskamisest. Kavandatav soojuselektrijaamade laiendamine ning põlevkivi kaevandamise suurendamine on ebaefektiivne ja ühepäevapere-mehe seisukohalt toimuva tootmise näidis. NSV Liidu Mineraalväetisetootmise Ministeeriumi planeeritav tarbetu ja majanduslikult põhjendamatu fosforiiditootmise laiendamine ähvardab viia nii meie koduvabariigi kui ka Läänemere-äärsete naaberriikide saastatuse üle kriitilise piiri. Edasised katsed laiendada Eestis tööstuslikku tootmist kohaliku tööjõubilansi äärmise pingelisuse juures toovad kaasa rahva rahulolematuse kasvu. Tuleb tunnista, et vabariigi esindusorganid on ilmutanud konformismi ja pole küllaldaselt kasutanud olemasolevat võimupädevust, et pidurdada negatiivseid tendentse ja ohjeldada ametkondlikke ambitsioone. On muutunud ilmseks vabariigi juhtkonna suutmatuse selles olukorras juhtida

keerulisi sotsiaal-majanduslikke ja poliitilisi protsesse. Nii see kui ka demokraatia ja avalikustamise ebapiisavus Eesti NSV arengu tähtsamate strateegiliste küsimuste lahendamisel on viinud usalduskriisini vabariigis.

Ülalmainitud probleemid nõuavad meie arvates liiduvabariikide juhtimise poliitilise süsteemi radikaalset uutmist, selle vastavusse viimist sotsialistliku omavalitsuse ja demokraatia printsiipidega:

I Selleks et järjekindlalt ellu viia sotsialistliku föderalismis leninlikku teesi, teeme ettepaneku arutada parteikonverentsil vajadust täpsustada liiduvabariikide suveräänsuse põhiseaduslikke tagatiseid. Oluliseks peame nende NSV Liidu konstitutsiooni sätete (§ 73 p. 5, 6 ja 7) muutmist, millega üleliidulistele ametkondadele on antud sisuliselt piiramatut võim majanduselu juhtimiseks liiduvabariikide territooriumidel. Peame ka vajalikuks täpsustada NSV Liidu konstitutsioonis (§ 33) liiduvabariikide kodakondsuse mõistet ning sellest tulenevalt eristada kodanike õigused ja kohustused NSV Liidu ja oma liiduvabariikide suhtes. Vajalikuks tuleb pidada ka liiduvabariikide pariteetsete õiguste põhiseaduslikku tagamist kesksete juhtimisorganite moodustamisel ning liiduvabariikide osavõtu olulist suurendamist ühiste liiduliste majanduslike ja poliitiliste asjade otsustamisel ning Nõukogude Liidu esindamisel välismaal. Liigne tsentraliseeritus välissuhetes tõkestab nii majanduselu kui ka informatsiooni- ja kultuurivahetust liiduvabariikides. Ajakohane oleks tõstatada rahvusvahelistes kultuurialastes, teaduslikes, spordi- jms. organisatsioonides küsimus Nõukogude Liidu kui riikide liidu esindatusest liiduvabariikide tasemel.

Kodanikuõigusena vajab garanteerimist ka iga inimese õigus vastavalt oma soovile elada ja töötada välismaal ning pöörduda seejärel kodumaale tagasi.

Vaja on välja töötada ka föderatsiooniseadus, mis sätestaks kõigi Nõukogude Liidu rahvusriikide ühenduste kompetentsi ja mille eesmärk oleks meie ühiskonna rahvuskuultuurilise pluralismi kaitsmine ja arendamine.

Selleks et konstitutsioonilised sätted oleksid seadusandlikult tagatud ja tegelikult ellu viidavad, on vaja NSV Liidu seaduste kogu läbi vaadata ja täpsustada, konkreetsete seaduste rakendamine vajab aga kindlat, konstitutsioonikohtuga tipnevat ühiskondliku kontrolli süsteemi, mis väldiks seadusandlike ja õiguskaitseorganite eneste tegevuses ilmnevad seadusrikkumised ja moonutused.

II Sotsialistliku demokraatia printsiipide praktiliseks realiseerimiseks teeme ettepaneku võtta parteikonverentsil vastu põhimõtteline seisukoht valimissüsteemi radikaalseks ja edasilükkamatuks muutmiseks. Kõige olulisemaks peame saadikukandidaatide ülesseadmise vabaduse realiseerimist, nõukogude koosseisude suhtes kehtivatest bürokratlikest ettekirjutustest loobumist ja erinevate kandidatuuride vahel toimuva tegeliku valiku kindlustamist. Liiduvabariikidele tuleks seejuures jätta õigus töötada välja üldistest ühistest printsiipidest lähtuvad kohalikud valimismäärustikud, mis arvestaksid poliitilise kultuuri arengutaset ning demokraatlike traditsioonide erisugust määra vabariikides. Koos sellega tuleks selgelt eristada partei- ja nõukogude organite funktsioonid, laiendada ja tagada rahva valitud nõukogude õigusi ja leida võimalused nende tegevuses suurema professionaalsuse ja pidevuse saavutamiseks.

Vaja on seadusandlikult täpsustada ja praktiliselt tagada üldrahvalike referendumite korraldamine nii kogu riigi kui ka liiduvabariikide ühiskondliku elu tähtsamates küsimustes.

III Senine utmise käik on viinud meid veendumusele, et selle edukuse võib tagada vaid nii majandusliku kui ka poliitilise kaadri resoluutne uuendamine, noore põlvkonna tulek juhtimisorganitesse, sest iga uue algatuse puhul aktiivselt tegevusse lülituvad pidurdusmehhanismid näitavad, et enamik stagnatsiooniaegse mõttelaadi ja juhtimisstiiliga harjunud juhte on võimelised utmisega kaasa tulema vaid sõnades. Üleliidulisel parteikonverentsil oleks vaja anda põhimõtteliselt uus suund kaadri demokraatlikuks uuendamiseks, mille juures tuleks loobuda paljudest nomenklatuursetest ettekirjutustest. Ametisse sobivuse peamised kriteeriumid peavad meie ühiskonnas olema kompetentsus, ausus, poliitiline haritus ja võimekus tegevuseesmärkide tagamisel. Eriti oluliseks tuleb pidada valitavatel ametikohtadel olemise, aga ka partei- ja nõukogude aparaadis töötamise kestust piiritleda maksimaalselt kahe aruandeperioodiga.

IV Utmise oluline nurgakivi on rahva ja võimuesinajate vastastikuse usalduse suurenemine. Teeme parteikonverentsile ettepaneku anda suund salastatusest resoluutseks vabanemiseks kõigis eluvaldkondades, esmajärjekorras parteitöös ja õiguskaitseorganite tegevuses. Loo-

mulikuks tuleb pidada nõukogude istungjärkude ja parteikomiteede pleenumite stenogrammide täielikku avaldamist. On saabunud aeg reformida kohtu ja prokuratuuri tegevus, täielikult tuleb tagada süütuse presumptsiooni järgimine, ja suurendada advokatuuri õigusi. Rahvale täielikult kättesaadavaks ja usaldusväärseks tuleb muuta riiklik statistika kõigi ühiskonna- ja majanduselu nähtuste kohta, mille avalikustamist võiks piirata vaid riigikaitsealane paratamatus.

V Selleks et vähemalt moraalselt hüvitada minevikusüü ja vältida seadusetuse kordumist tulevikus, peame vajalikuks anda parteikonverentsil hinnang stalinlikele repressioonidele kui partei, nõukogude võimu ja inimsuse vastu suunatud kuritegudele ning sel perioodil väljakujundatud administratiiv-bürokraatlikule süsteemile kui marksismi-leninismi põhiprintsiipide reetmisele. Koos sellega on vajalik lõpuni viia ja avalikustada kõigi tolle perioodi süütute ohvrite rehabiliteerimine ja nende mälestuse jäädvustamine.

VI Ühiskonna majanduselu elavdamiseks, kohaliku majandusliku aktiivsuse järsuks tõusuks, looduslike ressursside arukaks ärakasutamiseks ning kogu rahva loomepotentsiaali avamiseks peame äärmiselt vajalikuks majanduselu juhtimine järjekindlalt deentraliseerida. Majandustegevuse põhiprintsiibiks meie riigis peab saama territoriaalse juhtimise prioriteet ametkondliku üle, mis muudaks vabariigi või regiooni elanikkonna oma territooriumil toodetava rahvusliku rikkuse täievoliliseks peremeheks. Vabariikide ja regioonide suhted tuleb rajada vastastikku kasuliku ning ekvivalentse vahetuse põhimõtetele. Eraldi on vaja rõhutada, et mis tahes kaupa tootev regioon peab selle kaubaga olema täielikult varustatud, millela on mõeldamatu tagada tootja huviatus oma tegevuses ja selle tulemuslikkuses.

Sel eesmärgil teeme ettepaneku laiendada isemajandamise ning enesefinantseerimise printsiipe ka liiduvabariikidele ja regioonidele, kaasa arvatud iseseisvus oma eelarvete kujundamisel. Meie vabariigi teadlaste poolt esitatud selline ettepanek on leidnud rahva laialdase toetuse ning alustatud teaduslik uurimistöö võimaldaks Eesti NSV-l üle minna täielikule isemajandamisele juba järgmisel viisaastakul.

VII Rahvustevaheliste suhete põhjalikuks parandamiseks Nõukogude Liidus on eriti tähtis anda kõigile siin

elavatele rahvastele tegelik ja täielik iseseisvus rahvuskultuuri, hariduse, kirjastustegevuse ning teiste vaimu-elu küsimuste lahendamiseks. Kõigist rahvustest inimestele tuleb kindlustada õigus emakeele takistamatuks kasutamiseks nende rahvuslikul territooriumil kõigis elusfäärides, sealhulgas enesestmõistetav õigus emakeelse hariduse saamiseks.

Loodame, et XIX üleliiduline parteikonverents tagab rahvaste sõprusel ja võrdõiguslikkusel ning majanduslikul edul põhineva kaasaegse sotsialistliku ühiskonna arengu meie maal, milleks Nõukogude Eesti loominguine intelligents teeb omalt poolt kõik meist sõltuva.

*Läkitus on ühehäälselt vastu võetud ENSV loomingu-
liste liitude juhatuste ühispleenumil 2. aprillil 1988. a.
Tallinnas, Toompeal.*

EKP KESKKOMITEELE EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMILE EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGULE EESTI NSV LOOMINGULISELE INTELLIGENTSILE

Toetades NLKP Keskkomitee algatatud Nõukogude ühiskonna kõigi elusfääride uuendamist, kurssi demokraatia täiustamisele ja radikaalsele majandusreformile, tunnustades neid esimesi samme, mis meie vabariigis on astunud demokraatia ja avalikustamise laiendamise, põhi-rahvuse keele ja kultuuri õiguste kaitse, sisserände tõkestamise, keskkonnahoiu jt. valdkondades, märgib Eesti NSV loominguiliste liitude juhatuste pleenum rahutusega mitmeid protsesse ja nähtusi meie elus, mis takistavad uutmise kulgu ja on kahandanud rahva usaldust juhtorganite vastu.

Disproportsioonid majanduses süvenevad. Kõikides valdkondades, sh. kultuurielus, pole ikka veel märku detsentraliseerimisest. Eesti NSV regionaalse isemajandamise idee on leidnud tõrjuvat suhtumist ülaltpoolt, ometi tõestab selle idee ulatusliku arutamise käik rahva toetust ettepanekule. Kestab liiduliste ametkondade surve, mis halvab kohaliku algatuse ning kahandab tegelike töö-

tegitajate peremehetunnet ja vastutust. Kirde-Eesti maa-
varade kasutuselevõtu projektidele on lisandunud nii-
sama küsitavad ehituskavad Tallinnas ja Narvas, mis
ähvardavad kaasa tuua uusi põhimõtteliselt lahendama-
tuid majanduslikke, sotsiaalseid ja ökoloogilisi prob-
leeme. Elamuprogrammi lahendamist on käsitletud lahus
üldise elukeskkonna kujundamise tänapäevaülesannetest.

Reguleerimata on eesti keele asend koduvabariigis.
Tänini kontrollimatu sisseränne on ohtlikult mõjutanud
demograafilist ning sedakaudu ka üldist majanduslikku
ja kultuurilist situatsiooni, teinud praktiliselt lahendama-
tuks elamispiinaprobleemi, loonud ühiskonnas tõsiseid
pingeid, eriti rahvustevahelistes suhetes. Samal ajal on
rahvusküsimuse hindamisel Eesti NSV-s jäädud küündi-
matuks ja pinnapealseks, käsitledes seda ainult kasva-
tusliku probleemina.

Kõige selle tagajärjena ohustab eestlaste säilimist rah-
vusena demograafiline kriis, mille lahendamiseks on vaja
koheseid resoluutseid abinõusid valitsuse poolt. Pleenum
peab enesestmõistetavaks, et oma tegevuses tuleb Eesti
NSV valitsusel pidada esmatahtsaks eesti rahva säilimise
ja arengu vajadusi. Oleme seisukohal, et rahvuskultuu-
ride tegeliku võrdsuse tagab vaid eesti keele ja kultuuri
prioriteedi kaitse kogu Eesti NSV territooriumil.

Meie arvates on kuni viimase ajani olnud poliitilise
elu suunamisele Eestis iseloomulik ebakompetentsus ja
ennatlikkus otsustamisel ning närvilisus. Selle asemel et
otsida, leida ja ainuvõimalikul sotsiaal-majanduslikul alu-
sel likvideerida esinevate puuduste ja pingete tõelisi põh-
jusi, on utmisvastased jõud püüdnud nende pingete ole-
masolus süüdistada kas välispropagandat, kohalikke mas-
siteabevahendeid või mitteformaalseid grupeeringuid.
Kahjuks on neid süüdistusi toetatud kõrgetel foorumitel.
Sääraseid vaateid on levitatud ka üleliidulisse ajakirjan-
dusse, mis on näidanud väärast valguses Eestimaal toimu-
vaid protsesse.

Eesti NSV loominguliste liitude juhatuste ühispleenum
kiidab heaks Loominguliste Liitude Kultuurinõukogu
märgukirjad ja ettepanekud vabariigi direktiivorganitele,
milles on käsitletud elamuehitusprogrammi, fosforiidi-
probleeme, avalikustamist, ametliku teabe sisu ja taset
hinnangu andmisele sündmustele ja protsessidele meie
ühiskonnas, Eesti NSV isemajandamist, eesti keele fik-

seerimist riigikeelena, juriidiliste eriaktide koostamist jt. probleeme. Peame vajalikuks tihendada Eesti NSV Loominguliste Liitude Kultuurinõukogu koostööd EKP Keskkomitee, Eesti NSV Ülemnõukogu ja Eesti NSV Ministrite Nõukoguga.

Pleenum kutsub üles vabariigi loovintelligentsi rakendama oma ande, oskused ja loomepotentsiaali partei uuenduskursi elluviimisele, lähtudes NLKP XXVII kongressi suundadest ja põhimõtetest. Selleks teeb pleenum järgmised ettepanekud.

1. Vabariigi seadusandlikel organitel avaldada initsiatiivi üleliidulise ja vabariigi põhiseaduse muutmises eesmärgil tagada Eesti NSV majanduslik ja kultuuriline iseseisvus, õigus eelkõige ise otsustada oma asju.

2. Määratleda Eesti NSV kodakondsus vabariigi konstitutsioonis ja seadusandluses.

3. Võtta suund vabariigi üleminekule täielikule isemajandamisele. Alustada Eesti erimajandustsooni idee läbitöötamist. Avalikustada regionaalse isemajandamise kontseptsiooni töögruppide kõik materjalid.

4. Vabariigi juhtorganitel ja loovliitudel astuda konkreetseid samme kultuurielu detsentraliseerimiseks Eesti NSV-s.

5. Aastakümneid kestnud mahajäämusest ülesaamiseks rakendada täiendavaid vahendeid sotsiaal-kultuurilise sfääri materiaalse baasi kiireks arenguks.

6. Taastada rahvusteaduste prioriteetsus meie vaimses kultuuris, suurendada nende finantseerimist ja teadlaste ettevalmistamist.

7. Riiklikult toetada teadus- ja kultuurikontaktide arendamist väljaspool Eestit elavate rahvuskaaslastega.

8. Tagada kogu vabariigi elanikkonna eelnev ja objektiivne kursisolek kõigi Eestimaaga seotud probleemide ja projektidega nii eesti- kui ka venekeelsetes infokanalites.

9. Tagada põhiliste vabariigi elu sõlmküsimusi puudutavate Eesti NSV valitsuse otsuste eelnev avalik läbiarutamine ajakirjanduses. Luua ja rakendada tööle süsteem avaliku arvamuse uurimiseks kõigis aktuaalsetes ühiskonnaelu probleemides ning regulaarselt avalikustada selliste küsitluste tulemused.

10. Regulaarselt avalikustada statistilised andmed Eesti rahva ja tema elukeskkonna seisundi kohta.

11. Tagada vabariigis õiguskaitseorganite tegevuse maksimaalne avalikustamine ja reaalne kontroll üldsuse poolt, viia miinimumini seadusrikkumiste võimalus neis orga-

neis ajal, mil see keerulistes situatsioonides võib omandada ohtliku ja provokatsioonilise iseloomu.

12. Tunnistada Eesti NSV-s 1941. a. ja sõjajärgsetel aastatel toimunud massilised küüditamisaktsioonid ebaseaduslikuks ja protestida kõik nimetatud aktsioonide aluseks olnud aktid nende tühistamiseks. Avaldada kõikide represseeritute nimekirjad. Eesti NSV Ajaloomuuseumi koosseisus luua osakond, kuhu koondada kõik stalinismi ebaseaduslikke repressioone käsitlevad materjalid. Rajada monument stalinismi süütutele ohvritele.

13. Avalikustada kõik 1940. ja 1950. aastatel hävitamisele kuulunud raamatute nimekirjad. Võtta konkreetseid meetmeid meie raamatukogufondide taastamiseks neisse nimekirjadesse kuulunud ja hävitatud emakeelse väärtkirjandusega.

14. Pidada vajalikuks radikaalselt muuta senist ehituspoliitikat.

15. Lugeda lubamatuks Rakvere ja Toolse maardla katsejaoskondade loomine. Luua Pandivere riiklik veekaitseala ning mitte lubada edasisi geoloogilisi uurimistöid Rakvere (Lääne-Kabala) maardlas. Mitte nõustuda Balti Soojuselektrijaama praeguse laiendusprojektiga ning mürkkemikaalide tehase rajamisega Maardusse. Toetada Eesti NSV Ministrite Nõukogu seisukohti mitte rajada vabariiki nafta- ja kemikaalisadamat. Võtta tarvitusele radikaalsed abinõud ökoloogilise avariiseisundi likvideerimiseks Pärnu lahes.

16. Toetada seniseid meetmeid immigratsiooni tõkestamiseks vabariiki. Samas jätkata märksa radikaalsemate meetmete väljatöötamist ja realiseerimist eesmärgiga saavutada negatiivne migratsioonisaldo Eesti NSV-s.

17. Teha kõik vajalik Tartu kui kultuurikeskuse tähtsuse taastamiseks. Likvideerida takistused Eesti Rahva Muuseumi ehituskavade realiseerimiselt.

18. Oluliselt muuta kirjastamise ja eestikeelse kirjanduse trükkimise olukorda, loobudes suuretiraažilistest üleliidulisse raamatulevisse suunatavatest väljaannetest, mis kulutavad meie paberifondi ja trükivõimalusi. Laiendada kirjastamise õigus loomingulistele liitudele, seltsidele, kõrgkoolidele ning teadus- ja kultuuriasutustele.

19. Pidada vajalikuks rõhutada, et meie rahvas ootab Eesti NSV juhtkonnalt suuremat initsiatiivi ja printsiipaalsust vabariigi huvide ja konstitutsiooniliste õiguste kaitsel. Sellest lähtudes avaldab pleenum rahulolematust EKP Keskkomitee I sekretäri K. Vaino ja Eesti NSV

Ministrite Nõukogu esimehe B. Sauli senise tegevusega.

Nõukogude Eesti loominguline intelligents tunnetab oma vastutust praegusel komplitseeritud, kuid lootusrikkal ajal. Me näeme oma ülesannet tihedas koostöös kõigiga, kes on seostanud oma lootused perestroikaga, nii tööliste kui põllumeeste, haritlaskonna esindajate kui ka poliitiliste juhtidega.

Kiri on vastu võetud Eesti NSV loominguliste liitude juhatuste ühispleenumil 2. aprillil 1988 Tallinnas, Toompeal.

NSV LIIDU PEAPROKURÖRILE SM. A. REKUNKOVILE

Eesti NSV loominguliste liitude juhatuste ühispleenumil, mis leidis aset 1. ja 2. aprillil 1988 Tallinnas, arutati laialdaselt suundi ja võimalusi meie partei poolt alustatud perestroikakursi süvendatud arendamiseks. Ühispleenum toetas partei poliitilist joont üksmeelselt.

Arutelu objektiks olid ka meie väikese rahva mõningad valuprobleemid, mille juured ulatuvad Stalini perioodi. Nõukogudemaa keskajakirjanduses, aga ka Eesti NSV ajakirjanduses ja arvukail koosolekuil on esile toodud süngeid materjale ja üksikfakte, mis ei jäta kahtlust, et Stalini ja tema ümber tegutsenud isikute poliitika oli väga paljus kuritegelik. Kaitstud ei olnud keegi, ka V. I. Leninile kõige lähedamad ja ustavamad revolutsionäärid, kes Stalini poolt julmalt represseriti. Ent kohutavaid kannatusi tekitati ka tervetele rahvustele, eriti väikerahvustele paljudes regioonides, nende hulgas üks tõsisemaid ohvreid ühemiljonilise elanikkonnaga Eesti NSV.

Barbaarsus algas Eestimaal 1941. aastal, kui ootamatult hakkas inimesi kaduma, suvel aga pandi toime esimene massiline küüditamisaktsioon. Sõjajärgsetel aastatel toimusid uued aktsioonid, kus kohtuväliselt, kohati sellest Eesti NSV tippjuhtidele midagi täpsemalt teatamatagi, asusid tegevusse NSV Liidu MGB ja MVD erinõupidamised. Eesti NSV-st küüditati Siberisse ja kaugpõhja piirkondadesse kümneid tuhandeid kohalikke elanikke.

nikke, enamikus naisi ja lapsi (kõige massilisemad kohtuvälised küüditamised leidsid aset 1949. a.).

Sellised leninismist väärdunud poliitika tagajärjel toime pandud aktsioonid sundisid kogu meie rahvast elama alalises hirmus ning see periood rõhub praegugi rahva teadvust. Ehkki Stalini juhitud rühma inimvaenulik tegevus on üldiselt tunnustatud kuritegelikuks, pole selle poliitika ja tegevuse aluseks olnud akte, sealhulgas omal ajal rangelt salastatuid, kõiki ikka veel ebaseaduslikeks tunnustatud. Süütult repressseeritud inimesed aga ootavad, et nad rehabiliteeritakse. Neid inimesi on Eestimaal tuhandeid.

Vastavalt ühisploenumi üksmeelsele otsusele pöördume Teie poole järgmises.

Et kõik kohtuvälised repressseerimisaktsioonid pandi toime NSV Liidu Stalini aegsete keskorganite otsuste alusel, palume asjaomaste organite ees tõstatada nende otsuste kui inimvaenulike ja ebaseaduslike tühistamise küsimus. Siis ei peaks inimesed ennast alandama, me säästaksime neid inimväärikust solvavatest asjaajamisest. Paljude suhtes oleks see postuumne — neil pole ka ehk enam kedagi, kes nende au ja väärikust kaitseksid.

Eesti NSV Kirjanike Liidu juhatuse esimees	V. Beekman
Eesti NSV Heliloojate Liidu juhatuse esimees	J. Rääts
Eesti NSV Kunstnike Liidu juhatuse esimees	E. Põldroos
Eesti Teatritegelaste Liidu juhatuse esimees	M. Mikiver
Eesti NSV Arhitektide Liidu juhatuse esimees	J. Jaama
Eesti NSV Kinoliidu juhatuse I sekretär	M. Soosaar
Eesti NSV Ajakirjanike Liidu juhatuse esimees	H. Toming

E21 Eesti NSV loominguiliste liitude juhatuste ühispleenum 1.—2. aprillil 1988 / Kokkupanijad Mall Jõgi, Ilmar Rattus, Mart Tarmak. — Tln.: Eesti Raamat, 1988. — 232 lk.

ISBN 5-450-00214-9

1.—2. aprillil 1988 toimunud loominguiliste liitude juhatuste ühispleenumi materjalid, mis kajastavad Eestimaal kujunenud situatsiooni loominguilise intelligentsi silmade läbi.

E 4702700200—448 tellitud
901(15)—88

84.3E

Официальное издание
ОБЪЕДИНЕННЫЙ ПЛЕНУМ УПРАВЛЕНИЙ ТВОРЧЕСКИХ СОЮЗОВ
ЭСТОНСКОМ ССР 1—2 апреля 1988 года
На эстонском языке. Художник-оформитель М. Сүви. Таллинн, изд-во
«Ээсти раамат».
Тоimetaja P. Uulma. Kunstiline toimetaja M. Raid. Tehniline toimetaja
H. Sandia. Korrektorid E. Kõrge ja R. Turu.
ИБ № 7015.
Laduda antud 18. 07. 88. Trükkida antud 25. 10. 88. ME-06542. Formaat 34X
108/32. Trükipaber nr. 3. Kiri: žurnalnaja. Kõrgtrükk. Trükipoognaid 7,25.
Tingtrükipoognaid 12,18. Tingvärvitõmmiseid 12,78. Arvestuspoognaid 13,71.
Trükiarv 25 000. Tellimus nr. 1940. Hind rubl. 4,20. Tellitud (öö. Kirjastus «Eesti
Raamat», 200090, Tallinn, Pärnu mnt. 10. Trükikoda «Üh selu», 200001, Tallinn,
Pikk 40/42.